

Міністерство освіти і науки України
Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний
університет імені К. Д. Ушинського»
Південноукраїнський центр професійного розвитку керівників та фахівців
соціономічної сфери

РОЗВИТОК КРЕАТИВНОСТІ ЯК РЕСУРСУ ІННОВАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ОСОБИСТОСТІ: ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ АСПЕКТИ

**ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ
ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-МЕТОДИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ З МІЖНАРОДНОЮ УЧАСТЮ
04 квітня 2025 року**

ОДЕСА

УДК: 159.953:37.015.3:005.963

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ КОНФЕРЕНЦІЇ:

Черненко Наталія Миколаївна - доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри освітнього менеджменту та публічного управління.

Соловейчук Олена Максимівна – фахівець Південноукраїнського центру професійного розвитку керівників та фахівців соціономічної сфери.

*Рекомендова вченою радою Державного закладу «Південноукраїнський
національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»
(протокол №14 від 24 квітня 2025 р.)*

Рецензенти:

Ольга ЗБАРСЬКА (Olga Zbarskaya) - доктор наук, експерт у галузі креативного потенціалу людини, член академії ACSW, член The Textbook & Academic Authors Association, засновник та президент компанії «OZCREDO», автор книг та підручників.

Осіпова Тетяна Юріївна - доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри педагогіки Університету Ушинського

Розвиток креативності як ресурсу інноваційного потенціалу особистості: психолого-педагогічні аспекти: збірник матеріалів всеукраїнської науково-методичної конференції з міжнародною участю. Одеса : Університет Ушинського, 2025. 511 с.

До збірника увійшли матеріали всеукраїнської науково-методичної конференції з міжнародною участю, присвяченої різним психолого-педагогічним аспектам інноваційного потенціалу особистості, сучасним методам та формам організації освітнього процесу у закладах освіти різного рівня, розвитку креативного мислення під час підготовки здобувачів у закладах освіти.

Науковці висвітлюють питання щодо сучасних форм і методів розвитку креативності як ресурсу інноваційного потенціалу особистості.

Відповідальність за зміст матеріалів несуть їх автори.

© Університет Ушинського

Проведений нами теоретичний огляд використовуваних на даний час у педагогічній роботі зі студентами методів, спрямованих на розвиток творчих здібностей, дозволяє нам зробити наступне узагальнюючі висновки.

Студенти потребують не тільки інтелектуальної, але й емоційної підтримки для розвитку своїх творчих здібностей. Педагоги мають створювати безпечне та дружнє середовище, де студенти почуваються захищеними та впевненими у своїх силах. Використання інноваційних технологій, таких як онлайн-курси, гейміфікація та віртуальна реальність, значно сприяє розвитку креативності серед студентів. Ці технології дозволяють студентам втілювати свої ідеї в життя та отримувати практичний досвід. Розвиток творчих здібностей у студентської молоді сприяє формуванню покоління, здатного до інновацій, критичного мислення та самостійного вирішення проблем. Це має велике значення для розвитку суспільства в цілому.

Таким чином, розвиток творчих здібностей у студентської молоді є важливим завданням, яке вимагає інтегрованого підходу та постійної роботи з боку педагогів, психологів та самих студентів. Враховуючи особливості кожного студента та використовуючи інноваційні методики, можна досягти значних успіхів у розвитку креативності та самореалізації молоді.

Список використаних джерел:

1. Атаманчук Н. М. Психолого-педагогічні аспекти розвитку творчості дітей молодшого шкільного віку / Н. М. Атаманчук // Актуальні проблеми психологічної науки у вимірах сучасного освітнього простору: збірник наукових матеріалів всеукраїнської наук.-практ. конф. (15-16 травня 2014 року, м. Полтава) / За заг. Ред. С. П. Яланської. – Полтава: ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2014. – С. 45-50
2. Трухін І. О. Основи шкільного виховання: Навчальний посібник. -К.: Центр навчальної літератури, 2004. -367 с.

КИРИЄНКО Олена Олександрівна

РОЗВИТОК КРЕАТИВНОСТІ У МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ БІОЛОГІЇ ЯК ОДНА З УМОВ УСПІШНОГО ФОРМУВАННЯ ЇХ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ

Сучасна освіта потребує від учителів не лише глибоких знань у своїй галузі, а й уміння творчо підходити до викладання, адаптуватися до змін та знаходити нестандартні рішення у педагогічній діяльності. Зокрема, в Законі України «Про освіту» зазначається, що «метою вищої освіти є здобуття особою високого рівня наукових, творчих, мистецьких, професійних компетентностей, необхідних для діяльності за певною спеціальністю чи в певній галузі знань» [5]. Важливою загальною компетентністю, якою має оволодіти майбутній педагог є

здатність до генерування нових ідей, визначення проблем та пошук шляхів їх вирішення, ініціативність та підприємливість [6, с. 6].

Особливо актуально завдання розвитку креативності постає перед майбутніми вчителями біології, які мають не лише пояснювати природні явища, а й заохочувати учнів до самостійного дослідження природи. У цьому контексті вагомим значення набуває успішне формування професійної компетентності майбутніх вчителів біології, адже саме від вчителів залежить творчий, всебічний, гармонійний розвиток особистості дитини. З огляду на це, вважаємо, що, з метою розвитку креативності, майбутнім вчителям біології необхідно надавати можливість максимально проявити свою активність та ініціативність під час різних форм навчання (лекційний, семінарських, практичних, лабораторних занять, самостійної роботи, практики).

Важливість вирішення проблеми розвитку креативності майбутніх учителів біології акцентується значною кількістю вітчизняних і зарубіжних педагогів. Зокрема, особливості професійної підготовки студентів-біологів досліджуються І. Богдановою, З. Курлянд, В. Сластьоніним, З. Слєпкань та ін. Проблеми змісту, принципів, методів, прийомів, засобів і форм навчання й виховання майбутніх фахівців знаходяться у фокусі уваги О. Біди, Т. Бондаренко, О. Вовк, Т. Десятова, К. Ліневич, Я. Фруктової та ін. Діагностика й аналіз рівнів сформованості професійної компетентності сучасного фахівця та її складників вивчаються С. Люленко, С. Рябченко, С. Трофименко, О. Цируль, Л. Халіловою та ін. Питання професійної креативності та творчого розвитку особистості у фахових аспектах висвітлюються О. Антоною, В. Бугайовою, І. Войцеховською, С. Гаваші, О. Нікітіним, Л. Петришин, Т. Равлюк та ін. Креативності майбутніх біологів приділяється увага таких дослідників, як С. Дмитрук, І. Зязюн, В. Ковбань, А. Сологуб, О. Сорочинська та ін.

Відтак, можна стверджувати, що розвиток креативності є важливою складовою фахової підготовки майбутніх учителів біології. Це обумовлено необхідністю формування у них здатності генерувати нові ідеї, знаходити нестандартні рішення та адаптуватися до сучасних викликів у сфері освіти. Формування креативності тісно пов'язане із забезпеченням активної участі студентів у різних формах навчання, що сприяє розвитку їхньої ініціативності та підприємливості. Успішне поєднання теоретичної підготовки з практичним досвідом є ключовим фактором для формування креативних та компетентних педагогів, здатних ефективно організовувати освітній процес і заохочувати учнів до дослідницької діяльності.

Майбутній педагог має бути творчою, креативною особистістю, здатною критично мислити, вирішувати нестандартні завдання, гнучко реагувати на сучасні запити суспільства, зміни, які відбуваються в освітньому просторі та активно й творчо діяти. Викладачі педагогічних закладів мають стати активними учасниками творчого процесу. Вони можуть сприяти розвитку креативності

студентів, створюючи ситуації, що потребують нестандартних підходів до вирішення навчальних завдань. Важливими завданнями викладача є:

- мотивувати студентів до творчої діяльності;
- демонструвати власний приклад креативності;
- підтримувати ініціативу студентів;
- розвивати навички рефлексії та аналізу отриманих результатів.

З огляду на це, вищий педагогічний навчальний заклад має сприяти розвитку креативності як однієї з умов успішного формування професійної компетентності майбутніх фахівців [1].

Креативність – творчі здібності індивіда, котрі характеризуються готовністю до створення принципово нових ідей, що відхиляються від традиційних або прийнятих схем мислення. Креативність – здатність людини творити незвичайні ідеї, відхилятися від традиційних схем мислення, швидко розв’язувати проблемні ситуації [4].

У 1950 році із доповіддю «Креативність» виступив Президент Американської психологічної асоціації Джордж Гілфорд. Учений використав поняття «креативність» для позначення здатності індивіда до творчості, проте і сьогодні немає єдиної думки щодо визначення цього поняття [4].

Креативність, на переконання О. Куцевол, є необхідною умовою самореалізації особистості. Під поняттям «креативність» науковиця розуміє «сукупність якостей особистості, які визначають її готовність до творчості в будь-якій сфері людської діяльності; здатність продукувати нестандартні ідеї» [3, с. 15]. Разом з тим Ю Бондар потрактоує це поняття як здібність людини до творчості, яка виявляється в оригінальності особистості та її неповторності. Тобто це особистісна характеристика, на якій ґрунтується творчість [2, с. 34]. На нашу думку, креативність – це здатність особистості генерувати нові, оригінальні ідеї, знаходити нестандартні рішення та підходи до вирішення завдань, що сприяють створенню інноваційних продуктів або методів. Креативність поєднує в собі уяву, гнучкість мислення, здатність до аналізу та синтезу інформації, а також відкритість до нового досвіду.

Серед ознак розвитку креативності педагогів науковці виокремлюють ряд параметрів, котрі характеризують здатності до творчої діяльності та інновацій у освітньому процесі. Зокрема, Дж. Гілфорд виділяє шість параметрів креативності: здатність до знаходження і постановки проблеми; здатність до генерування великої кількості ідей; гнучкість – здатність до продумування різноманітних ідей; оригінальність – здатність відповідати на стимули нестандартно; здатність удосконалювати об’єкт, додаючи деталі; здатність розв’язувати проблеми, тобто здатність до аналізу та синтезу.

Погоджуємось з думкою С. Сисоєвої і вважаємо, що до ознак педагогічної креативності слід віднести:

- розвинені логічні та інтелектуальні здібності (вміння аналізувати, синтезувати, абстрагувати, порівнювати, виокремлювати головне, пояснювати, обґрунтовувати тощо);
- розвинута уява, творча фантазія;
- високий рівень моральної і соціальної свідомості;
- проблемне бачення та пошуково-перетворюючий стиль мислення;
- специфічні мотиви (творчий інтерес, захопленість творчим процесом, прагнення реалізувати своє «Я»; бажання бути визнаним; прагнення досягти успіху в педагогічній праці);
- високий рівень культури;
- розвинуті комунікативні здібності;
- здатність до самоуправління;
- специфічні особистісні якості (сміливість, ентузіазм, цілеспрямованість, наполегливість, допитливість, готовність до ризику, любов до дітей) [7, с. 99].

Для вчителя біології розвиток креативності є надзвичайно важливою, оскільки біологічні знання потребують гнучкості мислення та вміння використовувати інноваційні методи навчання. Розвинена креативність дозволяє:

- створювати цікаві та нестандартні уроки;
- використовувати інтерактивні методики;
- формувати міжпредметні зв'язки;
- заохочувати учнів до експериментальної діяльності.

Формування креативності у студентів педагогічних спеціальностей, зокрема і майбутніх вчителів біології, вимагає комплексного підходу. Серед найбільш ефективних методів можна виокремити:

1. Проектна діяльність. Завдяки створенню наукових проектів студенти вчаться генерувати ідеї, проводити дослідження та презентувати їх результати.

2. Інтерактивні методи навчання. Використання методів «мозкового штурму», кейс-методів, рольових ігор та дискусій сприяє розвитку нестандартного мислення.

3. Дослідницька робота. Виконання практичних завдань у лабораторіях, організація експедицій, екскурсій та польових досліджень сприяють розвитку творчих здібностей.

4. Інтеграція сучасних технологій. Використання віртуальних лабораторій, цифрових симуляторів та мультимедійних матеріалів стимулює творче мислення та розширює методичний арсенал майбутнього вчителя.

5. Створення авторських методичних розробок. Робота над створенням нових уроків та дидактичних матеріалів допомагає студентам знаходити нестандартні підходи до навчання біології.

Формування креативності потребує створення відповідного освітнього середовища. Важливими умовами є:

- стимулювання студентів до пошуку оригінальних рішень;

- забезпечення атмосфери довіри та підтримки;
- надання можливості для самостійної роботи та самовираження;
- включення елементів ігрових та тренінгових методик в освітній процес.

Відтак, розвиток креативності у майбутніх учителів біології є важливим напрямом підготовки кваліфікованих педагогів. Креативні вчителі здатні ефективно формувати у школярів не лише знання, а й компетенції, необхідні для активного пізнання природи та успішного вирішення екологічних проблем. Упровадження сучасних методів навчання, стимулювання творчої діяльності та формування мотивації до саморозвитку сприяє підготовці компетентних і творчих фахівців у галузі біологічної освіти.

Список використаних джерел:

1. Бондар Ю.В. Розвиток креативності майбутніх педагогів засобами проєктних технологій. URL: <https://scispace.com/pdf/rozvitok-kreativnosti-maibutnikh-pedagogiv-zasobami-q4ml124l.pdf> (дата звернення: 27.03.2025).
2. Бондар Ю.В. Формування творчих умінь в учнів початкової школи з використанням інтерактивних технологій : дис. ...д. філос. н.: 013. Тернопіль, 2022. 542 с.
3. Куцевол О.М. Теоретико-методичні основи розвитку креативності майбутніх учителів літератури: автореф. дис. на здобуття наукового ступеня докт. пед. наук: 13.00.02. Київ, 2007. 51 с.
4. Павленко В.В. Креативність учителя як чинник розвитку педагогічної творчості. *Формування дидактичної компетентності педагогів дошкільної та початкової освіти: збірник науково-методичних праць* / за заг. ред. В.Є. Литнєва, Н.Є. Колесник, Т.В. Наумчук. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І.Франка, 2015. 648 с. С.145-150.
5. Про освіту: Закон України від 05 вер. 2017 р. № 2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення: 27.03.2025).
6. Професійний стандарт за професіями «Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти», «Вчитель закладу загальної середньої освіти», «Вчитель початкової освіти (з дипломом молодшого спеціаліста)» від 23 груд. 2020 р. № 2736. 2020, 45 с.
7. Сисоєва С.О. Основи педагогічної творчості: підручник. Київ: Міленіум, 2006, 344 с.

КІРДАН Олена Анатоліївна

НАУКОВІ ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ СУТНОСТІ ТА ЗМІСТУ КРЕАТИВНОСТІ МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ

Здатність і готовність сучасного викладача закладу вищої освіти до самовдосконалення, потреба в саморозвитку є одними із основних складників

КЕРНАС Андрій В'ячеславович Психолого-педагогічні аспекти розвитку творчих здібностей у студентської молоді	192
КИРИЄНКО Олена Олександрівна Розвиток креативності у майбутніх учителів біології як одна з умов успішного формування їх професійної компетентності	194
КІРДАН Олена Анатоліївна Наукові підходи до визначення сутності та змісту креативності майбутніх викладачів	198
КНЯЖЕВА Ірина Анатоліївна Актуальні тенденції формування змісту педагогічних освітніх компонентів у ЗВО	201
КОВАЛЬОВА Тетяна Михайлівна Розвиток креативності як складової підготовки майбутніх фахівців з фізичної культури і спорту	204
КОВАЛЬЧУК Володимир Володимирович, ДОЛИНСЬКА Людмила Василівна Концептуальний підхід для формування креативності студентів у педагогічному університеті	209
КОЙЧЕВА Тетяна Іванівна Креативність учителя як запорука його професійного становлення в умовах інноваційного освітнього середовища	218
КОКОТЄЄВА Анастасія Сергіївна Формування креативності у здобувачів вищої освіти	221
КОЛБІНА Людмила Анатоліївна Вплив інноваційних технологій на розвиток творчих здібностей учнів початкових класів	223
KOLESNICHENKO Olena Innovation Potential Of A Higher Education Teacher	226
КОЛІСНІЧЕНКО Наталя Миколаївна Креативність та соціальні інновації як ключовий елемент ефективного публічного управління	228
КОЛЬЧАК Валентина Андріївна, ТОДОРОВА Валентина Георгіївна Використання технологій креативного мислення у підготовці фахівців з фізичної культури і спорту	234
КОН Олена Олександрівна Розвиток креативного мислення молодших школярів засобами додатків GOOGLE	236
KONDRATIEVA Iryna Theories Of Creativity	238
КОНСТАНТИНОВ Дмитро Сергійович Креативне мислення тренера-викладача як інструмент формування психологічної стійкості та саморегуляції у дітей молодшого шкільного віку	241
КОСТЕНЮК Наталя Іванівна Формування креативності персоналу як джерела інноваційного потенціалу організації	244
КОФІЖИУ Ганна Олексіївна Розвиток креативності в учнів старшої школи на уроках зарубіжної літератури	247
КОХАНСЬКА Світлана Володимирівна Розвиток креативного мислення на заняттях з музично-теоретичних дисциплін у майбутніх педагогів	250